

УДК 343.364:343.14(478)

Pavliuc Ghenadie Iosif  
Judecătoria Chişinău,  
Catedra Drept public, Universitatea de Studii Europene din Moldova  
(Chişinău, Republica Moldova)

## CREAREA ARTIFICIALĂ A PROBELOR ACUZATOARE: CONOTAȚII DE ORDIN PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

**Adnotare.** *Obiectul analizei efectuate îl constituie noțiunea de „creare artificială a probelor acuzatoare”, folosită în dispozițiile lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 din Codul penal al Republicii Moldova. Se stabilesc conotațiile de ordin penal și procesual penal ale acestei noțiuni. Din cauza carențelor ce caracterizează expresia „creare artificială a probelor acuzatoare”, legislatorului moldovean i se recomandă ca expresia dată să fie înlocuită în dispozițiile lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 din Codul penal al Republicii Moldova prin expresia „crearea frauduloasă a unor elemente de fapt care pot fi folosite pentru a proba învinuirea unei persoane”.*

**Cuvinte-cheie:** *probe; probe acuzatoare; crearea artificială; înscenarea infracțiunii; circumstanțe negative; învinuire.*

Павлюк Геннадий Йосифович  
Суд Кишинева,  
Кафедра публичного права, Европейский Университет Молдовы  
(Кишинев, Республика Молдова)

## ИСКУССТВЕННОЕ СОЗДАНИЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ ОБВИНЕНИЯ: КОННОТАЦИИ УГОЛОВНО-ПРАВОВОГО И УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ПОРЯДКА

**Аннотация.** *Объектом анализа является понятие «искусственное создание доказательств обвинения», используемое в положениях п. с) ч. (2) ст. 311 и п. с) ч. (2) ст. 312 Уголовного кодекса Республики Молдова. Установлены уголовно-правовые и уголовно-процессуальные коннотации этого понятия. Из-за недостатков, которые характеризуют словосочетание «искусственное создание доказательств обвинения», молдавскому законодателю рекомендуется заменить его в положениях п. с) ч. (2) ст. 311 и п. с) ч. (2) ст. 312 Уголовного кодекса Республики Молдова на словосочетание «создание путем обмана фактических данных, которые могут быть использованы для доказывания вины лица».*

**Ключевые слова:** *доказательства; доказательства обвинения; искусственное создание; преступная инсценировка; негативные обстоятельства; обвинение.*

Pavlyuk Gennady Y.

Chisinau Court,

Department of Public Law, University of European Studies of Moldova  
(Chisinau, Republic of Moldova)ARTIFICIAL FABRICATION OF INCRIMINATING EVIDENCE: THE CRIMINAL  
AND CRIMINAL PROCEDURAL CONNOTATIONS

**Abstraction.** *The analysis object is the concept of "artificial fabrication of incriminating evidence", used in the provisions of lit. c) para. (2) art. 311 and lit. c) para. (2) art. 312 of the Penal code of the Republic of Moldova. There are examined criminal and criminal procedural connotations of this concept. Due to the shortcomings that characterize the expression "artificial fabrication of incriminating evidence", the Moldovan legislator is recommended to replace it in the provisions of lit. c) para. (2) art. 311 and lit. c) para. (2) art. 312 of the Penal code of the Republic of Moldova by the expression "fraudulent creation of actual data which can be used to proving guilt of person".*

**Keywords:** *evidence; incriminating evidence; artificial fabrication; criminal frame-up; negative circumstances; accusation.*

Noțiunea de „creare artificială a probelor acuzatoare” este folosită în dispozițiile lit. c) alin. (2) art. 311 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP al RM) (care prevede răspunderea pentru denunțarea falsă sau plângerea falsă) și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM (care prevede răspunderea pentru declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă). Aceste două norme penale stabilesc răspunderea pentru infracțiuni contra justiției, iar noțiunea de „creare artificială a probelor acuzatoare” are o conotație procesuală pronunțată. În ciuda acestui fapt Codul de procedură penală al Republicii Moldova (în continuare – CPP al RM) nu conține definiția noțiunii date. Din această cauză sensul noțiunii de „creare artificială a probelor acuzatoare” trebuie căutat în doctrina juridică.

În doctrina penală autohtonă noțiunea sus-menționată este definită în modul următor: „acțiunile de ticluire, născocire sau inventare a unor probe inexistente în realitate, falsificarea probelor sau prezentarea acestor probe organelor de urmărire penală în scopul confirmării învinuirii aduse prin denunțul calomnios. [...] instigarea altor persoane de a depune declarații mincinoase și referirea în afirmațiile sale la aceste persoane, spunând că ele pot confirma declarațiile depuse; pregătirea și prezentarea unor documente sau probe false în acest scop etc.” [1, p. 658, 662; 2, p. 682-683, 685; 3, p. 501, 503] (Gh. Ulianovschi; T. Popovici); „contrafacerea lor (a probelor acuzatoare – *n.a*) sau falsificarea unor obiecte, documente etc. care pot deveni probe acuzatoare” [4, p. 470] (A. Borodac); „acțiuni de născocire, fabricare, inventare a unor probe care ar putea să învinovățească victima. [...] instigarea altor persoane de a depune declarații mincinoase etc.” [5, p. 591, 593] (X. Ulianovschi); „crearea artificială a probelor acuzatoare presupune fie crearea unor probe care nu au existat (de exemplu, documente falsificate), fie cazul când, la crearea artificială a probelor acuzatoare, se utilizează probe existente (false sau adevărate), astfel încât să se creeze aparența de probare a învinuirii mincinoase (de exemplu, aranjarea

unor obiecte la locul infracțiunii, astfel încât să se creeze o anumită aparență etc.)” (S. Brînza și V. Stati). [6, p. 745, 750]

Fără doar și poate aceste opinii prezintă valoare științifico-practică. Totuși ele se rezumă în mare parte la prezentarea anumitor exemple și nu reușesc să dezvăluie pe deplin esența juridică a noțiunii de „creare artificială a probelor acuzatoare”. Din considerentele enunțate este necesar să aprofundăm investigarea științifică pentru a determina semnificația precisă pe care o are noțiunea dată. În acest scop vor fi examinate punctele de vedere exprimate de savanții procesualiști și criminaliști.

S. V. Maximov și I. B. Malinovski expun părerea că „prin crearea artificială a probelor trebuie de înțeles acele acțiuni care sunt îndreptate atât spre ascunderea sau distorsionarea informațiilor cu privire la nevinovăția unei sau altei persoane în săvârșirea unei infracțiuni, cât și spre crearea și fixarea documentară a informațiilor false și a vinovăției unei (unor) persoane concrete în săvârșirea unei (unor) infracțiuni concrete”. [7, p. 609] Nu se poate afirma că această definiție este incorectă. Totuși ea este mai largă decât definiția care s-ar cere pentru a caracteriza noțiunea de „creare artificială a probelor acuzatoare”. Cauza constă în aceea că acțiunile, îndreptate spre ascunderea sau distorsionarea informațiilor cu privire la nevinovăția unei sau altei persoane în săvârșirea unei infracțiuni, nu cad sub incidența noțiunii de „creare artificială a probelor acuzatoare”.

Viziunea lui D. A. Burâka și D. A. Glotov este că „crearea ambianței artificiale a locului unui anumit eveniment, în scopul creării condițiilor pentru tragerea la răspundere penală a unei (unor) persoane nevinovate pentru săvârșirea infracțiunii, care nu a avut loc în realitate, constituie o varietate a înscenării infracțiunii”. [8] Astfel reiese că noțiunea de „creare artificială a probelor acuzatoare” este mai îngustă în comparație atât cu noțiunea de „creare artificială a probelor”, cât și cu noțiunea de „înscenare a infracțiunii”.

Apare necesitatea de a cunoaște sensul noțiunii de „înscenare a infracțiunii”. Autorul V. V. Truhaciov are poziția că „înscenare a infracțiunii este procesul (rezultatul) influențării asupra unor suporturi materiale care se află la locul evenimentului (într-un anumit loc), în scopul dezinformării care, în opinia persoanei cointeresate, este relevantă pentru urmărirea penală și contribuie la formarea la persoanele care efectuează urmărirea penală a unei reprezentări false referitor la esența infracțională a faptei investigate sau a unor elemente constitutive ale acesteia”. [9, p. 108] Suntem de acord parțial cu această viziune. V. V. Truhaciov consideră că înscenarea infracțiunii se limitează la modificarea ambianței materiale a locului unui eveniment. Privirea asupra noțiunii de „înscenare a infracțiunii” trebuie să fie mai largă. O asemenea poziție expune V. A. Ovecikin. Acest teoretician este de părerea că „înscenare a infracțiunii este ambianța locului unui anumit eveniment, care a fost creată artificial și care se îmbină cu conduita simulată corespunzătoare și cu comunicarea de informații false de către persoana care a creat această înscenare, în scopul ascunderii evenimentului care a avut loc în realitate și a persoanelor care au contribuit la producerea acestuia”. [10, p. 65] Suntem de acord cu această părere, cu excepția remarcii lui V. A. Ovecikin despre scopul înscenării infracțiunii. Adevăratul scop al înscenării infracțiunii, cel avut în vedere în dispozițiile lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM, este dezvăluit de D. A. Glotov. Acest doctrinar afirmă că scopul înscenării infracțiunii este inducerea în eroare a factorilor de decizie care efectuează urmărirea penală. [11]

În context este necesar să vorbim despre circumstanțele negative ca trăsătură ce caracterizează înscenarea infracțiunii. Autorii D. A. Burâka, E. V. Egorova și M. V. Merkulova explică că circumstanțele negative sunt datele faptice care au relevanță pentru cauză, care îndeplinesc rolul de fapt negativ în raport cu versiunea înaintată de persoana care efectuează urmărirea penală, care redau parțial sau eronat mecanismul evenimentului produs sau elementele aparte ale acestuia, și care există până la momentul soluționării logice a contradicției date”. [12, p. 105] R. S. Belkin relatează că circumstanțele negative, ca trăsătură ce caracterizează înscenarea infracțiunii, se atribuie la: înscenarea ambianței unui pretins eveniment, mărturisind că în realitate acest eveniment nu a avut loc; înscenarea ambianței unui pretins eveniment, mărturisind că de fapt a avut loc un alt eveniment urmele căruia sunt mascate prin înscenare (de exemplu, omor mascat ca sinucidere); înscenarea motivelor pretinse ale unui eveniment real; urmele pretinse ale persoanei care chipurile a săvârșit infracțiunea cu care aceasta nu are nicio legătură sau care în orice caz nu este executorul fizic al infracțiunii date; înscenarea unor anumite elemente ale mecanismului evenimentului care s-a produs de fapt, întreprinsă cu scopul de a îngreuna urmărirea penală sau de a atenua răspunderea pentru infracțiune (de exemplu, crearea artificială a urmelor unui pretins atac pentru a crea impresia despre omorul săvârșit în stare de legitimă apărare”. [13, p. 81] Nu putem accepta doar ultimul exemplu. Așa cum am afirmat mai sus noțiunea de „creare artificială a probelor acuzatoare” este mai îngustă față de noțiunea de „creare artificială a probelor”. Scopul de a atenua răspunderea pentru infracțiune nu poate fi scopul infracțiunii în cazurile prevăzute la lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM.

Din analiza viziunilor doctrinare menționate mai sus, rezultă concluzia: creare artificială a probelor acuzatoare este acea varietate a înscenării infracțiunii, care nu se rezumă la înscenarea ambianței locului unui anumit eveniment, care are scopul inducerii în eroare a factorilor de decizie care efectuează urmărirea penală, și care se caracterizează prin circumstanțe ce redau parțial sau eronat mecanismul evenimentului produs sau elementele aparte ale acestuia, așa încât o anumită persoană (anumite persoane) să pară vinovată (vinovate) în săvârșirea unei (unor) infracțiuni concrete.

Nu este suficient să ne limităm la această definire a noțiunii de „creare artificială a probelor acuzatoare”. Această noțiune este incorectă terminologic și necesită perfecționare.

Conform pct. 33) art. 6 al CPP al RM, „probe” înseamnă „elemente de fapt, dobândite în modul prevăzut de prezentul cod, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale”. În conformitate cu pct. 21) alin. (2) art. 57 al CPP al RM, „ofițerul de urmărire penală [...] prezintă procurorului probele acumulate în cauză, necesare pentru punerea sub învinuire”. Potrivit alin. (3) art. 26 CPP al RM, „sarcina prezentării probelor învinuirii îi revine procurorului”, iar în corespundere cu pct. 1) alin. (1) art. 53 CPP al RM, „procurorul [...] prezintă în ședința de judecată probele acuzării”. Însă în dispozițiile de la lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM prin „probe acuzatoare” nu se au în vedere „probele învinuirii” („probele acuzării”) în sensul alin. (3) art. 26 și pct. 1) alin. (1) art. 53 CPP al RM. Este posibil ca „probele acuzatoare” în sensul lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM să devină „probe ale învinuirii” („probe ale acuzării”) în sensul alin. (3) art. 26 și pct. 1) alin. (1) art. 53

CPP al RM. Această posibilitate apare atunci când nu se respectă cerințele privind admiterea, administrarea, verificarea și aprecierea probelor, prevăzute de art. 100 și 101 CPP al RM. După cum rezultă din alin. (3) art. 94 CPP al RM, devin pasibili de răspundere penală cei care nu au respectat astfel de cerințe.

Dacă însă o asemenea posibilitate nu apare, atunci este prematur să vorbim despre „probe”, în general, și „probe acuzatoare”, în special. V. V. Dementiev și V. V. Stepanov au o poziție justă atunci când relatează că „persoana cointersată de înscenarea infracțiunii poate numai să creeze modelul unui eveniment sau elemente aparte ale acestuia care conțin informații ce pot induce în eroare persoanele care eferctuează urmărirea penală”. [14, p. 64] Acești doi autori vor să spună că dacă înscenarea infracțiunii se descoperă, așa-numitele „probe”, create artificial pentru a acuza o persoană nevinovată, pot deveni probe care atestă vinovăția celui care le-a creat. În acest caz apare temeiul aplicării lit. c) alin. (2) art. 311 sau lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM.

Nu putem fi de acord cu părerea lui G. N. Mudiughin care relatează că înscenarea infracțiunii constă în „crearea de către infractor a unui șir de probe artificiale care în ansamblu formează ambianța caracteristică pentru un anumit eveniment”. [15, p. 4] Este corectă poziția lui D. A. Glotov. Acest doctrinar menționează că „noțiunea de creare a unor probe artificiale, necâtând la fixarea sa oficială în lege, nu este chiar reușită. Această noțiune discordă cu prevederile legislației procesual-penale. Pentru a recunoaște anumite informații ca fiind probe, inclusiv probe materiale, ele trebuie să fie obținute de participanții abilitați la procesul penal în ordinea stabilită de Codul de procedură penală. Din această cauză persoanele care săvâșesc denunțarea sau plângerea falsă, ca și persoanele care înscenează infracțiunea, nu dispun în principiu de posibilitatea de a crea probe”. [16] Bineînțeles această remarcă se referă nu doar la infracțiunea prevăzută la lit. c) alin. (2) art. 311 CP al RM, dar și la infracțiunea prevăzută la lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM. Martorul, partea vătămată, specialistul, expertul, traducătorul și interpretul nu au posibilitatea de a crea probe. Conform alin. (1) art. 93 al CPP RM, probele pot fi dobândite doar în modul stabilit de Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Acest Cod nu prevede un mod de dobândire a probelor pentru acele persoane care apar ca subiecți ai infracțiunilor prevăzute la lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM.

În cazurile prevăzute la lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM, făptuitorul nu poate crea probe. El are scopul ca victima infracțiunii să fie acuzată de săvârșirea unei infracțiuni. V. A. Obrazțov, A. A. Protasevici și S. V. Andreev explică că înscenarea infracțiunii este un mijloc de atingere a rezultatului infracțional. [17, p. 69; 18, p. 19-62] Suntem de acord cu această opinie. În cazurile prevăzute la lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM, făptuitorul este lipsit de posibilitatea de a crea probe acuzatoare. El poate doar să-și dorească ca victima infracțiunii să fie acuzată de săvârșirea unei infracțiuni.

Anume din această cauză propunem modificarea dispozițiilor de la lit. c) alin. (2) art. 311 și lit. c) alin. (2) art. 312 CP al RM. Este oportun ca legislatorul să renunțe la expresia „crearea artificială a probelor acuzatoare”. În locul acesteia recomandăm să fie folosită expresia „crearea frauduloasă a unor elemente de fapt care pot fi folosite pentru a proba învinuirea unei persoane”.

### BIBLIOGRAFIE:

1. Barbăneagră A., Berliba V., Bîrgău A. et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A. Barbăneagră. – Chișinău: Arc, 2003. – 836 p.
2. Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V. et al. Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu (Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale.). – Chișinău: Sarmis, 2009. – 860 p.
3. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. et al. Codul penal comentat și adnotat. – Chișinău: Cartier, 2005. – 836 p.
4. Borodac A. Manual de drept penal: partea specială. – Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. – 622 p.
5. Brînza S., Ulianovschi X., Stati V. et al. Drept penal. Partea specială. Vol. II. – Chișinău: Cartier, 2005. – 804 p.
6. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. – Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. – 1300 p.
7. Уголовное право. Особенная часть / Под ред. Л. Д. Гаухмана и С. В. Максимова. – Москва: Эксмо, 2005. – 705 p.
8. Бурыка Д. А., Глотов Д. А. К вопросу об уголовно-правовом значении криминальных инсценировок // Всероссийский журнал научных публикаций. – 2011. – № 2. – p. 80-81.
9. Трухачев В. В. Правовые и криминалистические средства предупреждения, выявления и нейтрализации преступного воздействия на доказательственную информацию: Дисс. ... докт. юрид. наук. – Воронеж, 2001. – 479 p.
10. Овечкин В. А. Общие положения методики расследования преступлений, скрытых инсценировками: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Харьков, 1975. – 176 p.
11. Глотов Д. А. Проблемы криминалистической интерпретации понятия криминальной инсценировки // Всероссийский журнал научных публикаций. – 2011. – № 2. – p. 90.
12. Бурыка Д. А., Егорова Е. В., М. В. Меркулова. Правовые и тактические особенности производства отдельных следственных действий. – Москва: Юрлитинформ. – 350 p.
13. Белкин Р. С. Курс криминалистики. – Москва: Юнити; Закон и право, 2001. – 837 p.
14. Дементьев В. В., Степанов В. В. Инсценировка преступления: сущность и методы раскрытия. – Москва: Юрлитинформ, 2009. – 176 p.
15. Мудьюгин Г. Н. Расследование убийств, замаскированных инсценировками. – Москва: Всесоюзный институт по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности, 1973. – 160 p.
16. Глотов Д. А. Криминальная инсценировка: преступление или право на защиту? // Закон и право. – 2013. – № 9. – p. 107-109.
17. Образцов В. А., Протасевич А. А. Криминалистическое учение об уголовно-релевантной инсценировке. – Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2008. – 181 p.
18. Андреев С. В. Дезинформация и инсценировка как объекты криминалистических исследований. – Иркутск: Репроцентр А1, 2005. – 150 p.